

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. rugsėjo 5 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė), Andžej Maciejewski (pranešėjas) ir Algirdo Taminsko,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Plungės bioenergija“ kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 11 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Plungės bioenergija“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Plungės šilumos tinklai“ dėl nuomos sutarties pratęsimo, uždraudimo atlikti veiksmus, šilumos energijos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo pripažinimo negaliojančių; išvadą teikianti institucija Valstybinė energetikos reguliavimo taryba.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Plungės bioenergija“ patikslintu ieškiniu prašė teismo: 1) pripažinti, kad atsakovės ir ieškovės 2013 m. birželio 25 d. ilgalaikio materialiojo turto nuomos sutartis pratęsta iki 2020–2021 m. šildymo sezono pabaigos; 2) pripažinti 2020 m. rugsėjo 14 d. šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimą neteisėtą; 3) uždrausti atsakovei trukdyti ieškovei gaminti šilumos energiją ir ją perduoti į atsakovei priklausančius termofikacinius šilumos tinklus, įpareigoti atsakovę priimti ieškovės gaminamą šilumą. Bylos nagrinėjimo metu ieškovės atstovas nurodė, kad atsako pirmojo ir trečiojo reikalavimų, nes jie prarado aktualumą.
3. Ieškovė nurodė, kad ji šilumą gamina ir į atsakovės termofikacinius tinklus perduoda atsakovės ir ieškovės šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių, kurios kasmet sudaromos (atnaujinamos), pagrindu. 2020 m. rugsėjo 14 d. ieškovė ir atsakovė sudarė šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, kurios 2 punkte nurodytas sutarties objektas – šilumos energijos, pagamintos nepriklausomo šilumos gamintojo šilumos gamybos šaltinyje, esančiame Plungėje, V. Mačernio g. 19, supirkimas į atsakovės, kaip šilumos tiekėjos, termofikacinius šilumos tinklus. Įgyvendindama Europos regioninės plėtros fondo finansuojamus projektus, ieškovė atlieka katilinės modernizavimo darbus – keičia šilumos gamybos įrenginius, įrengdama du naujus biokuro katilus „Argus Flex 25“ (toliau – ir naujieji katilai). Tarp atsakovės ir ieškovės iš esmės kilo nesutarimas dėl to, ar ieškovei, siekiančiai modernizuoti jau seniai egzistuojančią katilinę, kurioje senieji biokuro katilai keičiami naujaisiais katilais, reikėjo gauti naujas prisijungimo (technines) sąlygas iš atsakovės.
4. Ieškovės teigimu, atliekant tik katilinės modernizaciją (katilų pakeitimą), jokios naujos prisijungimo sąlygos nėra reikalingos. 2020 m. gruodžio 3 d. atsakovė pareikalavo iš ieškovės iki 2020 m. gruodžio 10 d. atjungti naujuosius katilus nuo šilumos tiekimo sistemos ir pateikti informaciją ir įspėjo apie vienašališką šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimą nuo 2020 m. gruodžio 25 d., jei informacija nebus pateikta ir naujieji katilai nebus atjungti. 2020 m. gruodžio 10 d. ieškovė pateikė atsakovei pranešimą, informuodama apie naujų katilų technines charakteristikas. Pranešime ieškovė taip pat nurodė, kad, vykdydama šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, ji šilumą gamins patalpose esančiais šilumos gamybos įrenginiais. 2020 m. gruodžio 23 d. ieškovė pateikė atsakovei pranešimą, kuriuo pakartotinai patvirtino, kad šilumos gamyba pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį yra vykdoma patalpose esančiais įrenginiais, ir pažymėjo, kad naujų katilų bandomoji eksploatacija yra sustabdyta. Atsakovė nutraukė sutartį nuo 2020 m. gruodžio 25 d., kadangi ieškovė laiku neištaisė 2020 m. gruodžio 3 d. rašte nurodytų pažeidimų. Ieškovė pareiškė, kad atsakovės vienašališkas šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimas yra neteisėtas, nes nėra esminio šilumos pirkimo–pardavimo sutarties pažeidimo. Ieškovė, vykdydama šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, šilumą gamina ir toliau gamina senaisiais šilumos gamybos įrenginiais. Ieškovė naujus įrenginius išjungė ir bandomąją eksploataciją nutraukė 2020 m. gruodžio 23 d., tačiau atsakovė sutartį 2020 m. gruodžio 25 d. vienašališkai nutraukė.
5. Ieškovė pažymėjo, kad šilumos pirkimo–pardavimo sutartis nenustato, kokie sutarties pažeidimai yra laikomi esminiais, dėl kurių sutartis galėtų būti vienašališkai nutraukta. Vien tai, kad siekiant atlikti bandomąją naujų įrenginių eksploataciją laikinai buvo įjungti naujieji katilai, nepaneigia fakto, kad sutartis visą laiką buvo vykdoma, šilumą gaminant senaisiais katilais. Ieškovės nuomone, naujų katilų įjungimas bandomosios eksploatacijos tikslais negali būti laikomas esminiu sutarties pažeidimu, nes ieškovės įsipareigojimai gaminti šilumą pagal sutarties sąlygas nebuvo pažeisti. Be to, naujų katilų įjungimas nesukėlė jokios žalos ir (ar) neigiamų pasekmių atsakovei. Naujų katilų bandomosios eksploatacijos metu pagaminta šiluma kartu su senaisiais katilais pagaminta šiluma buvo patiekta vartotojams, šie už patiektą šilumą sumokėjo atsakovei.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Plungės apylinkės teismas 2021 m. liepos 12 d. sprendimu ieškinį atmetė, taip pat priėmė ieškovės atsisakymą nuo ieškinio reikalavimų pripažinti pratęsta 2013 m. birželio 25 d. atsakovės ir ieškovės ilgalaikio materialiojo turto nuomos sutartį, uždrausti atsakovei trukdyti naujaisiais katilais gaminti šilumos energiją ir ją perduoti į atsakovei priklausančius termofikacinius šilumos tinklus bei įpareigoti atsakovę priimti ieškovės gaminamą šilumą. Teismas dėl ieškinio reikalavimų atsisakymo bylos dalį nutraukė.

7. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad 2020 m. rugsėjo 14 d. ieškovė ir atsakovė sudarė šilumos pirkimo–pardavimo sutartį Nr. PŠT2020/09/14-01, kurios 2 punkte nurodyta, kad sutarties objektas – šilumos energijos, pagamintos nepriklausomo šilumos gamintojo šilumos gamybos šaltinyje, esančiame Plungėje, Mačernio g. Nr. 19, supirkimas į šilumos tiekėjo termofikacinius šilumos tinklus. Nurodytu adresu esančiose patalpose ieškovė valdo dvi katilines: 1) katilinę, kurioje yra ieškovei priklausančios šilumos gamybos įrenginiai (toliau – seni katilai); ši katilinė įrengta atsakovei priklausančiose, išnuomotose ieškovei patalpose; 2) katilinę, kuri įrengta ieškovei nuosavybės teise priklausančiose patalpose ir kurią ji modernizavo: ieškovė keitė šilumos gamybos įrenginius, įrengdama du naujus biokuro katilus: 5 MW biokuro katilą „Argus Flex 25“ ir 3 MW galios katilą „Argus Flex 25“.
8. Atsakovė 2020 m. lapkričio 17 d. raštu kreipėsi į ieškovę su prašymu pateikti visą su naujaisiais katilais susijusią techninę dokumentaciją. 2020 m. gruodžio 1 d. ieškovė pateikė atsakovei pranešimą dėl naujų šilumos gamybos įrenginių bandomosios eksploatacijos (paleidimo ir derinimo) darbų; pranešime nurodė, kad keičiant biokuro katilus naujais biokuro katilais yra atliekama jau prijungtos šilumos gamybos vietos (katilinės) modernizacija ir tokiems modernizavimo darbams nėra reikalingos naujos prisijungimo sąlygos, kaip tai apibrėžta Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. O3-6 patvirtintame Naudojimosi šilumos perdavimo tinklais sąlygų sąvade (toliau – ir Sąvadas).
9. Atsakovė 2020 m. gruodžio 3 d. pranešimu įspėjo ieškovę, kad jeigu iki 2020 m. gruodžio 10 d. nebus atjungti katilai ir jeigu nebus pateikta kita rašte prašoma informacija, atsakovė, remdamasi šilumos pirkimo–pardavimo sutarties 8.3 punktu, vienašališkai nutrauks sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo nuo 2020 m. gruodžio 25 d. 2020 m. gruodžio 23 d. ieškovė pateikė atsakovei pranešimą dėl naujų šilumos gamybos įrenginių techninių charakteristikų, jame nurodė, kad šiluma gaminama senaisiais katilais, taip pat nurodė, kad naujų biokuro katilų bandomoji eksploatacija sustabdoma iki atsakovės informacijos apie technines sąlygas pateikimo. Atsakovė nutraukė sutartį nuo 2020 m. gruodžio 25 d., nes ieškovė laiku neištaisė 2020 m. gruodžio 3 d. rašte nurodytų pažeidimų.
10. Teismas nurodė, kad sutartis gali būti nutraukta vienašališkai vienos iš šalių iniciatyva dėl kitos šalies kaltės, jeigu kita šalis iš esmės pažeidžia sutarties sąlygas ir padaryto pažeidimo nepašalina per 5 (penkis) darbo dienas (jeigu pagal pažeidimo pobūdį jį pašalinti per tokį terminą įmanoma) ar kitą šalių suderintą protingą terminą (Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų aprašo, patvirtinto Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. gegužės 24 d. nutarimu Nr. O3-181 (toliau – ir Aprašas, Standartinių sutarčių sąlygų aprašas), 14.2 punktas). Tokia pati Standartinių sutarčių sąlygų aprašo nuostata išdėstyta šilumos pirkimo–pardavimo sutarties 8.3 punkte. Šalių sutartyje nebuvo nurodyta, kas yra esminis sutarties pažeidimas, dėl kurio galėtų būti nutraukiama sutartis, t. y. ar ieškovė, prijungdama prie centrinio šildymo sistemos tinklų du naujus katilus, pažeidė sutartį ir ar toks pažeidimas laikytinas esminiu.
11. Teismas taip pat nustatė, kad 2020 m. gruodžio 2 d. Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – ir VERT) rašte nurodė, jog sutartis negalėjo būti sudaryta dėl šilumos gamybos naujais įrenginiais, nes ieškovė neįvykdė reikalavimų naujiems šilumos gamybos įrenginiams prijungti. 2020 m. gruodžio 22 d. VERT raštu informavo biržos operatorių BALTPOOL, kad 2020 m. rugsėjo 14 d. šilumos pirkimo–pardavimo sutarties pagrindu ieškovė negali gaminti ir parduoti šilumos naujais katilais. 2020 m. gruodžio 31 d., 2021 m. sausio 15 d. VERT raštais informavo ieškovę ir atsakovę, kad ieškovė negali gaminti ir parduoti šilumos kitais dalyvio anketoje, aukciono sąlygose bei sutartyse nenustatytais šilumos gamybos įrenginiais. Atsakovei pareikalavus, ieškovė privalo nurodyti, koks šilumos kiekis buvo pagamintas deklaruotais įrenginiais, o atsakovė turi teisę sutartyje nustatytais sąlygomis atsiskaityti tik už tą patiektos šilumos kiekį, koks buvo pagamintas ir patiektas laikantis sutarties ir aukciono sąlygose nustatyta tvarka. Ieškovė, nesutikdama su VERT išaiškinimais, jų neginčijo įstatymų nustatyta tvarka. VERT dar 2020 m. gruodžio 2 d. raštu informavo ieškovę, kad naujų katilų eksploatavimas yra negalimas neįvykdžius teisės aktuose nustatytų reikalavimų, tačiau ieškovė naujus katilus atjungė tik 2020 m. gruodžio 23 d. ir patvirtino, kad gruodžio mėnesį naujais katilais pagamino 29,95 proc. viso šilumos kiekio.
12. VERT byloje pateiktoje išvadoje nurodė, kad ieškovė visų pirma turi įvykdyti su naujų šilumos gamybos įrenginių prijungimu prie atsakovės šilumos perdavimo tinklo reikalavimus, kaip tai nustatyta Sąvado 7 punkte. Ieškovė iki 2021 m. vasario 17 d. neprijungė galiojančių teisės aktų nustatyta tvarka naujų įrenginių prie šilumos tiekimo sistemos ir 2020 m. lapkričio mėn. organizuotame aukcione šilumai tiekti 2021 m. sausio mėn. į Plungės m. šilumos tiekimo sistemą dalyvavo nesudariusi galiojančios arba preliminarios šilumos pirkimo–pardavimo sutarties dėl šilumos gamybos ir pardavimo naujais įrenginiais. Todėl šilumos gamyba ir pardavimas naujais įrenginiais nėra galimi.
13. Sutikdamas su VERT 2021 m. balandžio 21 d. išvada, teismas pažymėjo, kad Standartinių sutarčių sąlygų 9 punkte nustatytos sąlygos šilumos pirkimo–pardavimo sutarčiai pagal Standartines sutarčių sąlygas sudaryti. Standartinių sutarčių sąlygų 9 punkte nustatytos sutarties sudarymo aplinkybės *mutatis mutandis* (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais) yra taikomos ir asmenų, ketinančių plėtoti šilumos gamybą ir prisijungti prie šilumos perdavimo tinklų arba atliekančių bandomąją eksploataciją (paleidimo ir derinimo darbus), atžvilgiu (Standartinių sutarčių sąlygų 10 punktas). Teismas padarė išvadą, kad, prieš pradėdamas eksploatuoti naujai įrengtus šilumos gamybos įrenginius, nepriklausomas šilumos gamintojas turėtų įvykdyti nurodytus Standartinių sutarčių sąlygų ir Sąvado reikalavimus. Ieškovė privalo Sąvado 17 punkte nustatyta tvarka raštu kreiptis į tiekėją su prašymu išduoti prisijungimo prie šilumos perdavimo tinklo sąlygas. Nesilaikydama nurodytos tvarkos ieškovė, prie šilumos tiekimo sistemos prijungusi naujus įrenginius ir atlikusi bandomąją eksploataciją, padarė esminį sutarties pažeidimą.
14. Teismas taip pat pažymėjo, kad Sąvadas, kaip jame nurodyta, taikomas tiek nepriklausomiems, tiek potencialiems šilumos gamintojams, t. y. tiek jau veikiantiems asmenims šilumos gamyboje, tiek dar tik ketinantiems veikti, šiuo atveju ir ieškovei, kuri jau verčiasi šilumos gamybos veikla.
15. Teismo vertinimu, ieškovės pareiga pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį yra užtikrinti nepertraukiamą ir kokybės reikalavimus atitinkantį šilumos energijos tiekimą. Pagal sutartį ieškovė, be kita ko, įsipareigojo tiekti tinkamos kokybės šilumos energiją tinkamais prietaisais bei šias savo pareigas vykdyti nepažeisdama teisės aktų reikalavimų. VERT konstatavo, kad nauji katilai nėra galiojančių teisės aktų nustatyta tvarka prijungti prie atsakovės valdomos šilumos tiekimo sistemos, t. y. nauji katilai buvo prijungti neteisėtai. Ieškovė atsakovės buvo įspėta atjungti naujus katilus nuo centrinio šildymo sistemos, jai buvo žinoma ir VERT pozicija, tačiau ieškovė atkakliai laikėsi savo pozicijos, kad jai prisijungimo sąlygos nėra reikalingos ir ji vadovaujasi kitais teisės aktais, nei nurodė VERT. Taigi, ieškovė buvo įspėta, kad pašalinę pažeidimą, o pažeidimo nepašalinus, sutartis buvo nutraukta pagrįstai. Nepaisant to, iki 2020 m. gruodžio 23 d. ieškovė bandė naujuosius katilus. Teismas, remdamasis VERT 2021 m. balandžio 21 d. išvada bei kitais byloje esančiais raštais, nusprendė, kad šių duomenų pakanka ieškovės padarytam šilumos pirkimo–pardavimo sutarties pažeidimui konstatuoti. Atsakovė įrodė, kad ieškovė naujus katilus prijungė prie atsakovės valdomos šilumos tiekimo sistemos nesilaikydama galiojančių teisės aktų reikalavimų, taip sukeldama grėsmę visai centrinio šildymo sistemai ir pažeisdama teisės aktų reikalavimus. Aplinkybė dėl naujų katilų neteisėto prijungimo buvo pakankama sutarčiai vienašališkai nutraukti.
16. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. lapkričio 11 d. nutartimi, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės UAB „Plungės bioenergija“ apeliacinį skundą, paliko nepakeistą Plungės apylinkės teismo 2021 m. liepos 12 d. sprendimą.
17. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad ieškovės naujieji biokuro katilai prie atsakovės centrinio šildymo sistemos tinklų prijungti neteisėtai, nesilaikant teisės aktais nustatytos tvarkos. Apeliacinės instancijos teismas nenustatė pagrindo Sąvado bei Standartinių sutarčių sąlygų aprašo normų aiškinti kitaip, nei jas išaiškino VERT.
18. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog tam, kad ieškovė būtų galėjusi teisėtai, nepažeisdama teisės aktų reikalavimų, atlikti modernizuotų šilumos įrenginių su naujaisiais katilais bandomąją eksploataciją, prieš tai ji būtų turėjusi raštu kreiptis į atsakovę, kaip šilumos tiekėją,

prašydamą išduoti prisijungimo prie šilumos perdavimo tinklo sąlygas (Sąvado 17 punktą); gavusi šilumos tiekėjo išduotas prisijungimo prie šilumos perdavimo tinklo sąlygas, ieškovė būtų turėjusi kreiptis į šilumos tiekėją dėl preliminarios šilumos pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo (Sąvado 46 punktą), kurioje, be kita ko, būtų nustatytos šilumos įrenginių bandomosios eksploatacijos (paleidimo–derinimo darbų) atlikimo sąlygos ir tvarka (Sąvado 50.5 punktą). Prieš prijungiant naujuosius katilus prie atsakovės centrinio šildymo sistemos tinklų, naujų katilų bandomosios eksploatacijos (paleidimo ir derinimo darbų) planas nebuvo parengtas ir nebuvo suderintas su šilumos tiekėja – atsakove.

19. Sąvado 58 punkte reglamentuojama, kad preliminarios šilumos pirkimo–pardavimo sutarties galiojimo pasibaigimo terminu laikomas bandomosios eksploatacijos (paleidimo ir derinimo) darbų baigimo akto pasirašymas. Sąvado 59 punkte nustatyta, kad, pasirašius Sąvado 58 punkte nurodytą bandomosios eksploatacijos (paleidimo ir derinimo darbų) baigimo aktą, šilumos tiekėjas neturi teisės supirkti šilumos iš potencialaus nepriklausomo šilumos gamintojo, kol bus sudaryta šilumos pirkimo–pardavimo sutartis Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų apraše nustatyta tvarka. Norėdama šilumą gaminti modernizuotais šilumos įrenginiais, su naujaisiais katilais, ir jais pagaminatą šilumą parduoti šilumos tiekėjui, ieškovė turėtų sudaryti šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, kurios sudarymą reglamentuoja Standartinės sutarčių sąlygos. Šios Standartinės sutarčių sąlygos neskirsto šilumos gamintojo į potencialų nepriklausomą šilumos gamintoją ar nepriklausomą šilumos gamintoją.
20. Dėl esminio sutarties pažeidimo teismas ištyrė, kad pagal Standartinių šilumos sąlygų aprašo 14 punktą ir Šilumos pirkimo sutarties 8.3 punktą sutartis gali būti nutraukta vienašališkai, jeigu kita šalis iš esmės pažeidžia sutarties sąlygas. Šalys šilumos pirkimo–pardavimo sutartyje nesusitarė, ką jos laikys esminiu sutarties sąlygų pažeidimu. Ieškovė įsipareigojo šilumą gaminti ir parduoti pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį senaisiais katilais. Tam, kad galėtų šilumą gaminti naujaisiais katilais ir ją parduoti, ieškovė turėjo atlikti teisės aktuose nustatytas procedūras. Atsakovė įspėjo apie vienašališką sutarties nutraukimą ir, pažeidimų nepašalinus (neatjungus naujų katilų), nutraukė sutartį. Atsakovės įspėjimo ir reikalavimų nevykdymas neleido atsakovei tikėtis, kad ieškovė gamins šilumą katilais, kurie bus prijungti prie šilumos tinklų laikantis teisės aktų reikalavimų, taip pat kad ieškovė ateityje nedarys pažeidimų ir tinkamai vykdys savo prievolę pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį. Todėl teismas pripažino ieškovo padarytus pažeidimus esminiais pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.217 straipsnio 2 dalyje nustatytus kriterijus, jie suteikė teisę atsakovei vienašališkai nutraukti sutartį.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu ieškovė UAB „Plungės bioenergija“ prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 11 d. nutarties ir Plungės apylinkės teismo 2021 m. liepos 12 d. sprendimo dalį, kuria atmestas ieškinio reikalavimas pripažinti neteisėtu šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimą, ir priimti naują sprendimą tenkinti šį ieškinio reikalavimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 21.1. Naujaisiais katilais modernizuodama katilinę, ieškovė veikė kaip nepriklausoma šilumos gamintoja, o ne potenciali nepriklausoma šilumos gamintoja. Nepriklausomas šilumos gamintojas – asmuo, gaminantis šilumą ir (ar) karštą vandenį ir parduodantis juos šilumos tiekėjui pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį (Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 22 dalis). Potencialus nepriklausomas šilumos gamintojas – ūkio subjektas, ketinantis gaminti ir parduoti šilumą šilumos tiekėjui (Sąvado 5.2 punktą). Ieškovės valdomi šilumos gamybos įrenginiai prijungiant naujuosius katilus buvo prijungti prie šilumos perdavimo tinklų ir ieškovė su atsakove buvo sudariusios šilumos pirkimo–pardavimo sutartį.
- 21.2. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai per didelę reikšmę suteikė VERT raštams, todėl padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovė, katilinės modernizavimo metu sumontuodama naujuosius katilus ir tiekdamą šilumos energiją, nesilaikė Sąvado reikalavimų. Sąvadas nenustatė nepriklausomo šilumos gamintojo pareigos modernizuojant šilumos gamybos įrenginį gauti prisijungimo sąlygas, sudaryti preliminarą šilumos pirkimo–pardavimo sutartį ar atlikti kitus veiksmus, privalomus potencialiam nepriklausomam šilumos gamintojui. Pagal Sąvado 61 punktą nepriklausomas šilumos gamintojas, atlikęs šilumos įrenginių modernizaciją, renovaciją ar naujų šilumos įrenginių bandomąją eksploataciją (paleidimo ir derinimo darbus), per 30 kalendorinių dienų privalėjo šilumos tiekėjui tik pateikti atnaujintą Sąvado 60 punkte nurodytą informaciją. Šilumos pirkimo–pardavimo sutartyje nebuvo nustatyta, kad ieškovė, sumontavusi naujuosius katilus, turi tokias pat pareigas kaip potencialus nepriklausomas šilumos gamintojas, norintis prijungti šilumos gamybos įrenginį prie šilumos perdavimo tinklo, ir kad tokių pareigų nevykdymas yra esminis sutarties pažeidimas. Ieškovės kaip nepriklausomos šilumos gamintojos pareigos buvo mažesnės apimtys nei nepriklausomo potencialaus šilumos gamintojo. Tačiau teismai nepagrįstai ieškovės elgesį naujaisiais katilais modernizuojant katilinę, ją išbandant ir tiekiant išbandymo metu pagaminatą šilumos energiją pripažino neatitinkančiu Sąvado nuostatų, įtvirtinančių pareigas potencialiam nepriklausomam šilumos gamintojui.
- 21.3. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai netinkamai taikė esminį sutarties pažeidimą reglamentuojančias teisės normas ir nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl CK 6.217 straipsnio aiškinimo ir taikymo. Bylą nagrinėję teismai išvadą dėl šilumos pirkimo sutarties nutraukimo teisėtumo iš esmės grindė tik tuo, kad atsakovė sutarties esminiu pažeidimu laikė ieškovės veiksmus – naujų katilų naudojimą sutarčiai vykdyti. Teismai nevertino CK 6.217 straipsnyje ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodytų kriterijų ir sąlygų, kuriais turi būti vadovaujamas sprendžiant, ar sutarties pažeidimas buvo esminis ir sutartis buvo nutraukta pagrįstai. Sprendžiant dėl sutarties pažeidimo pripažinimo kaip esminis vertinamas ne kuris nors vienas iš CK 6.217 straipsnio 2 dalyje nurodytų kriterijų. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinta, kad sutarties pažeidimą pripažįstant esminiu pagal CK 6.217 straipsnio 2 dalį turi būti įvertinta visų šiame straipsnyje nustatytų kriterijų visuma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2004 m. birželio 29 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-346/2004). Net esminiu sutarties sąlygų pažeidimas, dėl kurio sutartį nutraukus šalis nepatyrė jokių praradimų, nėra pagrindas konstatuoti esminį sutarties pažeidimą. Atsakovė dėl ieškovės sutarties vykdymo veiksmų nepatyrė jokios žalos ir neatsirado kitų neigiamų pasekmių, atsakovės interesai nebuvo suvaržyti, sutartis buvo vykdoma ir ieškovė pajėgi ją vykdyti, be to, prioritetą turi būti teikiamas sutarties išsaugojimui, o ne jos nutraukimui.
- 21.4. Ieškovė vykdė savo pagrindinę pareigą pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį – tiekė šilumos energiją atsakovei. Atsakovė nereikšė pretenzijų nei dėl patiekto šilumos kiekio, nei dėl kokybės ar pateikimo laiko. Net jeigu vykdant sutartį pažeidžiama teisės akte nustatyta sutarties šalies pareiga, tokios pareigos nesilaikymas esminiu sutarties pažeidimu gali būti pripažintas tik konstatavus jo atitikti CK 6.217 straipsnio 2 dalyje nurodytiems kriterijams. Ieškovė taip pat kelia teisės klausimą, ar yra pagrindas konstatuoti esminį sutarties pažeidimą, kai pagrindinė prievolė pagal sutartį buvo realiai ir tinkamai vykdoma, kai jai vykdyti naudojami technologškai tinkami įrenginiai ir kai keliamas klausimas tik dėl formalumų pradedant naudoti naujus įrenginius laikymosi.
22. Atsakovė UAB „Plungės šilumos tinklai“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir palikti nepakeistus Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 11 d. nutartį ir Plungės apylinkės teismo 2021 m. liepos 12 d. sprendimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 22.1. VERT yra tiesiogiai atsakinga už energetikos įrenginių eksploatacijos ir prijungimo prie esamų tinklų kontrolę (Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 8 straipsnio 1 dalis, Vyriausybės 2002 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1747 patvirtintų Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos nuostatų 8 punktą). VERT turi pareigą kontroliuoti, ar energetikos įrenginiai atitinka teisės aktų reikalavimus ir ar jie eksploatuojami nepažeidžiant teisės aktų reikalavimų. VERT byloje pateikė atsakymus į šalių pateiktus klausimus ir išsamiai pasisakė dėl teisinio reglamentavimo, susijusio su naujų katilų prijungimu prie esamos šilumos tiekimo sistemos bei šių katilų

eksploatavimu, VERT išaiškinimais ir į bylą pateikta išvada pagrįstai rėmėsi teismai. Ieškovė, manydama, kad VERT nepagrįstai reikalauja, jog naujieji katilai būtų prijungti prie centrinės šildymo sistemos, teisės aktų nustatyta tvarka galėjo tokį VERT nurodymą skųsti teismui, bet jo neskundė. Ieškovė neskundė taip pat ir VERT sprendimų, kuriais ji buvo įpareigota atlikti naujų katilų bandomąją eksploataciją ir kuriais remiantis naujieji katilai buvo pašalinti iš BALTPOOL sistemos. VERT pagrįstai reikalavo, kad naujieji katilai būtų prijungti prie centrinės šildymo sistemos teisės aktų nustatyta tvarka ir neeksploatuojami, kol nebus įsitikinta dėl jų saugumo. Teismai pagrįstai vadovavosi VERT išvadomis ir nuomone byloje, nes kitu atveju be suderinimo su VERT ir šilumos tiekėju (atsakove) nepriklausomas šilumos gamintojas (ieškovė) galėtų statyti naujus šilumos gamybos katilus, renovuoti ir demontuoti senus bei vienašališkai tiekti naujais katilais pagamintą šilumos energiją.

- 22.2. Ieškovė, atlikdama bandomąją eksploataciją, turėjo vadovautis Sąvado VI skyriuje nustatytais reikalavimais. Bandomoji eksploatacija gali vykti tik nepriklausomam šilumos gamintojui ir šilumos tiekėjui bendradarbiaujant ir iš anksto suderinus bandomosios eksploatacijos planą, atliekamus darbus ir gaminamos šilumos kokybinius reikalavimus (Sąvado 57 punktą). Ieškovė, nežinant atsakovei, prijungė naujuosius katilus prie šilumos energijos tinklo, gamino šilumos energiją ir pavadino tai „bandomąja eksploatacija“, nors tokie vienašališki ieškovės veiksmai neatitinka nei Sąvade įtvirtintų reikalavimų, nei bendradarbiavimo ir kooperavimosi pareigos įgyvendinimo.
- 22.3. Ieškovė, vykdydama šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, nuo pat pradžių vengė bendradarbiauti su atsakove, elgėsi nesąžiningai ir neteikė informacijos, kurią pagal teisės aktų reikalavimus turėjo pareigą teikti atsakovei, kaip centrinių šilumos tinklų administratoriui. Ieškovė prie centrinės šildymo sistemos savavališkai prijungė naujuosius katilus. Ieškovė net po VERT rašto ir atsakovės pranešimo sąmoningai ir sisteningai visą 2020 m. gruodžio mėnesį šilumos energiją gamino naujaisiais katilais. Ieškovė nesiėmė veiksmų, kad pašalintų daromą pažeidimą, priešingai, šilumos energiją toliau tiekė teisės aktų reikalavimų neatitinkančiais naujaisiais katilais. Ieškovės elgesys vykdant šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, nebendradarbiaujant, ignoruojant VERT išaiškinimus atsakovei neleido tikėtis, kad ateityje padėtis gali pasikeisti. Ieškovė elgėsi neatsakingai, prie centrinės šilumos sistemos prijungusi naujuosius katilus ir atsisakydama teikti informaciją apie šiuos katilus atsakovei bei negavusi atsakingų institucijų pažymų dėl naujų katilų eksploataavimo, tokiu būdu rizikuodama visos šilumos sistemos stabilumu Plungėje. Atsakovė, įvertinusi susiklosčiusią situaciją – ieškovės elgesį, VERT išvadas bei vertindama viešojo intereso svarbą, neturėjo kitos galimybės kaip nutraukti šilumos pirkimo–pardavimo sutartį.
- 22.4. VERT 2021 m. balandžio 21 d. išvados duomenys patvirtina, kad 2020 m. gruodžio mėnesį ieškovei priklausantiems naujesiems katilams nebuvo atlikta privaloma bandomoji eksploatacija; ieškovė nesikreipė į atsakovę dėl sąlygų prijungti katilus; ieškovė gamino ir tiekė šilumos energiją neišbandytais ir teisės aktų nustatyta tvarka neregistruotais katilais; po atsakovės įspėjimo ieškovė nepašalino pažeidimo ir toliau šilumos energiją gamino naujais katilais. VERT nustatytos ir konstatuotos aplinkybės patvirtina, kad ieškovė pažeidė aktualius teisės aktų reikalavimus, savavališkai prijungdama naujus katilus prie centrinės šilumos sistemos bei jais tiekdamą šilumos energiją, o tai laikytina esminiu sutarties pažeidimu pagal [CK 6.217 straipsnio](#) 2 dalies esminio sutarties pažeidimo kriterijus.
- 22.5. VERT 2019 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. O3E-231 „Dėl Pažymų apie energetikos įrenginių techninės būklės patikrinimą išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nustatyta, kad naujas, modernizuotas ar rekonstruotas šilumos gamybos įrenginys turi būti patikrintas vadovaujantis Pažymų išdavimo tvarka ir jam išduota atitinkama pažyma. Ieškovė dėl naujų katilų nesikreipė į VERT, kad gautų pažymą, kaip tai aprašyta Pažymų išdavimo tvarkoje, dėl šios priežasties negalėjo eksploatuoti šių katilų ir prijungti jų prie šilumos energijos tinklo. Nepaisydama to, ieškovė gamino šilumos energiją šiais katilais, todėl tokia šilumos energijos gamyba laikytina esminiu sutarties pažeidimu, ir dėl jo atsakovė, įspėjusi apie tai ieškovę, nutraukė sutartį.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nepriklausomo šilumos gamintojo statuso

23. Nepriklausomas šilumos gamintojas – asmuo, gaminantis šilumą ir (ar) karštą vandenį ir parduodantis juos šilumos tiekėjui pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį (Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 22 dalis). Potencialus nepriklausomas šilumos gamintojas – ūkio subjektas, ketinantis gaminti ir parduoti šilumą šilumos tiekėjui (Sąvado 5.2 punktą).
24. Nepriklausomo šilumos gamintojo esminis skirtumas nuo potencialaus nepriklausomo gamintojo yra tas, kad nepriklausomas šilumos gamintojas yra gaminantis šilumą ir (ar) karštą vandenį ir parduodantis juos šilumos tiekėjui, ir yra saistomas šilumos pirkimo–pardavimo sutarties įsipareigojimų, o potencialus nepriklausomas šilumos gamintojas – tai asmuo, pareiškęs ketinimus ateityje gaminti ir parduoti šilumą ir (ar) karštą vandenį šilumos tiekėjui.
25. Ieškovės valdomi šilumos gamybos senieji įrenginiai prijungti prie atsakovės šilumos perdavimo tinklų ir ieškovė su atsakove buvo sudariusios šilumos pirkimo–pardavimo sutartį. Todėl, būdama sudariusi su šilumos tiekėja šilumos pirkimo–pardavimo sutartį ir pagal ją tiekusi šilumos energiją senaisiais katilais, o naujaisiais katilais modernizuodama katilinę, ieškovė veikė kaip nepriklausoma šilumos gamintoja, o ne potenciali nepriklausoma šilumos gamintoja. Siekdama prijungti naujuosius katilus prie šilumos tiekėjo tinklų ir parduoti šilumą bei karštą vandenį atsakovei kaip šilumos tiekėjai, ieškovė kaip nepriklausoma šilumos gamintoja saistoma šilumos pirkimo–pardavimo sutarties įsipareigojimų.

Dėl nepriklausomo šilumos gamintojo įsipareigojimų pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutartį siekiant prijungti naujus šilumos gamybos įrenginius

26. Pirmiau nurodyta, kad nepriklausomas šilumos gamintojas šilumą ir (ar) karštą vandenį gamina ir parduoda šilumos tiekėjui būtent pagal sudarytą šilumos pirkimo–pardavimo sutartį (Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 22 dalis).
27. Prie Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos prijungus Valstybinę energetikos inspekciją prie Energetikos ministerijos, taip konsolidavus energetikos sektoriaus reguliavimą ir priežiūrą, nuo 2019 m. liepos 1 d. veiklą pradėjo Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (VERT). VERT tvirtina šilumos gamybos ir (ar) supirkimo tvarkos ir sąlygų aprašą ir standartines šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygas, privalomas šilumos tiekėjams ir nepriklausomiems šilumos gamintojams, įskaitant asmenis, ketinančius plėtoti šilumos energijos gamybą ir prisijungti prie šilumos perdavimo tinklų (Šilumos ūkio įstatymo 10 straipsnio 1 dalis).
28. Šilumos pirkimo–pardavimo sutartis – tai pagal Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų aprašo nuostatas šilumos tiekėjo ir nepriklausomo šilumos gamintojo sudaroma šilumos pirkimo–pardavimo sutartis, pagal kurią

nepriklausomas šilumos gamintojas įsipareigoja ne trumpiau kaip vieną šildymo sezoną nepertraukiamai užtikrinti reikiamą šilumos gamybos galią (Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. O3-6 patvirtinto Naudojimosi šilumos perdavimo tinklais sąlygų sąvado 5.8 punktas).

29. Vadovaudamasis Aprašu ir kitų teisės aktų reikalavimais, šilumos tiekėjas parengia sutartį, kurioje privalo būti įtrauktos Apraše nustatytos sutarties sąlygos. Į sutartį, be Apraše nustatytų sąlygų, gali būti įtrauktos ir individualiai šalių aptartos sąlygos, neprieštaraujančios teisės aktams (Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. gegužės 24 d. nutarimu Nr. O3-181 patvirtinto Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų aprašo 3 punktas).
30. Iš nurodyto Šilumos ūkio įstatymo ir jį detalizuojančių poįstatyminių aktų teisinio reglamentavimo išplaukia tai, kad Aprašu patvirtintos Standartinės šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos yra privalomos šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių šalims: šilumos tiekėjams ir nepriklausomiems šilumos gamintojams, įskaitant asmenis, ketinančius plėtoti šilumos energijos gamybą (Šilumos ūkio įstatymo 10 straipsnio 1 dalis). Aprašu patvirtintos Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos privalomai įtraukiamos į individualias šilumos tiekėjo ir nepriklausomo šilumos gamintojo sudaromas šilumos pirkimo–pardavimo sutartis ir yra šių sutarčių sudėtinė dalis. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija išaiškina, kad šilumos pirkimo–pardavimo sutarties pažeidimas yra ne tik tiesiogiai sutartyje įrašytų *expressis verbis* (pažodine reikšme) sutarties sąlygų nevykdymas (netinkamas vykdymas), bet ir iš Šilumos ūkio įstatymo ir jį detalizuojančių poįstatyminių aktų kylančių standartinių sutarties sąlygų nevykdymas (netinkamas vykdymas).
31. Aprašu patvirtintų Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų 9 punkte nustatytos sutarties sudarymo sąlygos asmenų, ketinančių plėtoti šilumos gamybą ir prisijungti prie šilumos perdavimo tinklų arba atliekančių bandomąją eksploataciją (paleidimo ir derinimo darbus), atžvilgiu yra taikomos *mutatis mutandis* (Aprašo 10 punktas). Pagal Aprašo 9 punktą, sutartis pagal šį Aprašą sudaroma esant šioms aplinkybėms: 9.1. gamintojas yra visiškai pasirengęs šilumos gamybos veiklai: atlikęs poveikio aplinkai vertinimą, jeigu to reikalauja galiojantys teisės aktai, ir gavęs visus reikiamus valstybės institucijų leidimus, pažymą, atestatus, aktus ir kitus dokumentus, būtinus šilumos gamybos veiklai vykdyti; 9.2. iki šilumos tiekimo tiekėjui pradžios tiekėjo nustatyta tvarka atliko ir sėkmingai užbaigė bandomąją eksploataciją (paleidimo ir derinimo darbus), kurios rezultatus šalys patvirtina šalių pasirašomu bandomosios eksploatacijos užbaigimo aktu; 9.3. gamintojas sutarties ir teisės aktų nustatyta tvarka yra sumokėjęs gamintojo šilumos gamybos įrenginių prijungimo prie tiekėjo šilumos perdavimo tinklo išlaidas.
32. Prie šilumos perdavimo tinklų prijungiami potencialaus nepriklausomo šilumos gamintojo šilumos įrenginiai, atliekami prisijungimo darbai ir šilumos perdavimo tinklų saugumui užtikrinti būtini įrenginiai turi atitikti techninių norminių dokumentų ir kitų teisės aktų reikalavimus (Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. O3-6 patvirtinto Naudojimosi šilumos perdavimo tinklais sąlygų sąvado 5.5 punktas). Nors šioje teisės normoje tiesiogiai nurodyti potencialaus nepriklausomo šilumos gamintojo prijungiami šilumos įrenginiai, bet, šią normą aiškinant ir taikant kartu su Aprašo 10 punktu, *mutatis mutandis* tiek potencialių nepriklausomų šilumos gamintojų, tiek ir esamų nepriklausomų šilumos gamintojų nauji šilumos gamybos įrenginiai turi atitikti techninių norminių dokumentų ir kitų teisės aktų reikalavimus.
33. Teisėjų kolegija pažymi, kad nurodyti reikalavimai taikytini nepriklausomiems šilumos gamintojams, ketinantiems plėtoti šilumos gamybą ir modernizuojantiems šilumos gamybos įrenginius. Taigi, minėti reikalavimai taikytini ir nagrinėjamos bylos ieškovei, įrengusiai naujus šilumos gamybos įrenginius. Nepriklausomo šilumos gamintojo nauji ar modernizuoti šilumos gamybos įrenginiai gali būti paleidžiami ir eksploatuojami pagal esamą šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, laikantis sutarties sąlygų, arba sudarant naują sutartį joje nustatyta tvarka. Ieškove byloje teigė, kad ji nesiekė sudaryti naujos sutarties naujiems šilumos gamybos įrenginiams eksploatuoti. Nesudarius naujos sutarties, ieškove ir atsakovė saistomos jų anksčiau sudarytos galiojančios šilumos pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų. Ieškove visų pirma turi įvykdyti su naujų šilumos gamybos įrenginių prijungimu prie atsakovės šilumos perdavimo tinklo susijusius reikalavimus, kaip tai nustatyta Aprašo ir Sąvado pirmiau minėtoje tvarkoje.
34. VERT reguliuoja energetikos srityje veikiančių subjektų veiklą ir atlieka valstybinę energetikos priežiūrą bei kontrolę (Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 8 straipsnio 1 dalis). VERT viena iš funkcijų yra Energetikos ministerijos nustatyta tvarka kontroliuoti energetikos įrenginių įrengimą (Energetikos įstatymo 8 straipsnio 11 dalies 24 punktas). Tai apima patikrinimą, pirma, ar energetikos objektas ir (ar) įrenginys įrengtas, pastatytas, rekonstruotas ar modernizuotas pagal techninio projekto sprendimus, ar techninio projekto sprendimai neprieštarauja norminių teisės aktų reikalavimams ir energetikos įrenginių gamintojų įrengimo instrukcijoms; antra, ar atlikti visi reikalingi energetikos įrenginių įrengimo, montavimo, bandymo, matavimo ir paleidimo bei derinimo darbai; trečia, ar nauji, rekonstruoti ar modernizuoti energetikos įrenginiai yra tinkami naudoti pagal paskirtį; ketvirta, pažymų apie energetikos įrenginių techninės būklės patikrinimą išdavimą (Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2019 m. birželio 27 nutarimu Nr. O3E-231 patvirtinto Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos atstovų dalyvavimo statybos užbaigimo komisijose ir pažymų apie energetikos įrenginių techninės būklės patikrinimą išdavimo tvarkos aprašo 3.1–3.4 punktai).
35. Įtraukta į bylą išvadą teikianti institucija VERT byloje pateiktoje 2021 m. vasario 18 d. išvadoje pažymėjo, kad ieškove vykdo naujų katilų įrengimą pastate Plungėje, V. Mačernio g. 19, yra įrengiami du nauji 5 MW ir 3 MW galios biokuro katilai „Justsen Argus Flex 25+700“. Ieškove iki 2021 m. vasario 17 d. nėra galiojančių teisės aktų nustatyta tvarka prijungusi naujų įrenginių prie atsakovės valdomos šilumos tiekimo sistemos. 2020 m. lapkričio mėn. ieškove teiktame pasiūlyme nurodė įrenginius, kurių šilumos gamyba ir pardavimas nėra apibrėžti ieškovės ir atsakovės šilumos pirkimo–pardavimo sutartimi, todėl šilumos gamyba ir pardavimas naujais įrenginiais šiuo metu nėra galimi.
36. Atsakovė, pagrįsdama vienašališką šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimą, esminį ieškovės atliktą sutarties pažeidimą motyvuoja tuo, jog ieškove, pažeisdama teisinį reglamentavimą, prie atsakovės centrinio šildymo sistemos tinklų prijungė naujuosius katilus, ieškove gamino šilumos energiją teisės aktų nustatyta tvarka nesutvarkytais šilumos įrenginiais (naujaisiais katilais), o atsakovei pareikalavus per nustatytą terminą naujuosius katilus atjungti, ieškove to nepadarė, atsisakė nutraukti daromą pažeidimą, todėl atsakovė nebegali tikėtis, kad ieškove toliau gamins šilumą teisės aktų reikalavimus atitinkančiais katilais, kad ieškove ateityje nedarys pažeidimų ir tinkamai vykdys prievolę. Taigi, atsakovė nutraukė sutartį dėl Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų aprašo 9, 10 punktų (nutarties 30, 31 punktai) pažeidimo. Pirmiau pažymėta, kad standartinės šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos yra individualių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sudėtinė dalis (nutarties 29, 30 punktai). Todėl standartinių sutarčių sąlygų esminis pažeidimas kartu reiškia ir individualios sutarties esminį pažeidimą.

Dėl šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo dėl esminio sutarties pažeidimo

37. Šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į tai: 1) ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato; 2) ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminę reikšmę; 3) ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo; 4) ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje; 5) ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta. Vienašališkai sutartis gali būti nutraukta joje nustatytais atvejais ([CK 6.217 straipsnio](#) 1, 2, 4 dalys).
38. Pagal kasacinio teismo praktiką esminio sutarties pažeidimo kriterijus yra tarsi priemonė, kuria „įsmatuojamos“ kiekvieno konkretaus

sutarties pažeidimo aplinkybės suteikiant teisę patiems civilinės apyvartos dalyviams (ginčo atveju – teismui) spręsti, kaip turi būti vertinamas atitinkamas pažeidimas. Kuo didesnis atotrūkis tarp sutarties neįvykdymo ir pažadėto vykdymo, tuo didesnė tikimybė, kad sutarties neįvykdymas esant ginčui bus pripažintas esminių. Kiekvienu ginčo atveju sutarties pažeidimą pripažįstant esminių, turi būti įvertinta, ar nukentėjusios šalies interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti, nes esminių sutarties pažeidimą nulemia tai, ar nukentėjusi šalis negavo daugiausia to, ką pagal sutartį per visą jos terminą pagrįstai tikėjosi gauti, taip pat ar nukentėjusios šalies teisėti, pagrįsti lūkesčiai dėl numatytų sutarties vykdymo rezultatų lieka neįgyvendinti vien dėl sutartį pažeidusio kontrahento veiksmų, ar ir dėl kitų priežasčių. Nutraukimo pagrindai turi būti realūs, jų tikrumas įrodytas, ir jie turėtų reikšti, kad sutarties tolesnis galiojimas sukeltų nukentėjusiai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turinio ar asmeninio pobūdžio didelius praradimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-P-346/2004; 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-312-1075/2018, 27 punktą; 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-352-219/2018](#), 63 punktą; 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-484-684/2018](#), 29 punktą).

39. Teismai, nagrinėdami ginčą dėl sutarties vienašališko nutraukimo teisėtumo, turi atsižvelgti į tai, kad sutarties šalys gali naudotis šia teise kaip savignos priemonė nuo kitos šalies veikimo ar neveikimo, kuris pagal savo pobūdį iš esmės pažeidžia jų susitarimą ir sukelia tokius padarinius nukentėjusiai šaliai, kad sutarties nutraukimas yra adekvatus veiksmas, siekiant nutraukti tokius veiksmus ir išvengti dar didesnių padarinių atsiradimo. Esminiam pažeidimui kvalifikuoti reikšmingas ne tik pažeidimo pobūdis, jo tęstinumas, bet ir jo padariniai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-491-684/2015; 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-283-313/2020](#), 29 punktą).
40. Ieškovės kasaciniame skunde nurodoma, kad atsakovė dėl ieškovės sutarties vykdymo veiksmų nepatyrė jokios žalos ir neatsirado kitų neigiamų pasekmių, atsakovės interesai nebuvo suvaržyti, sutartis buvo vykdoma ir ieškovė pajėgi ją vykdyti, be to, prioritetą turi būti teikiamas sutarties išsaugojimui, o ne jos nutraukimui. Pagrindinė prievolė tiekti šilumos energiją atsakovei pagal sutartį buvo realiai ir tinkamai vykdoma, kai jos vykdymui naudojami technologškai tinkami įrenginiai. Su tokiais kasacinio skundo argumentais nesutiktina dėl toliau išdėstytų motyvų.
41. Atsakovė nutraukė sutartį, tai pagrindusi esminių sutarties pažeidimu (nutarties 36 punktą). Atsakovė nurodė, kad ieškovė, pažeisdama teisinį reglamentavimą, prie atsakovės centrinio šildymo sistemos tinklų prijungė naujuosius katilus, ieškovė gamino šilumos energiją teisės aktu nustatyta tvarka nesutvarkytais šilumos įrenginiais (naujaisiais katilais), o atsakovei pareikalavus per nustatytą terminą naujuosius katilus atjungti, ieškovė to nepadarė, atsisakė nutraukti daromą pažeidimą, todėl atsakovė nebegali tikėtis, kad ieškovė toliau gamins šilumą teisės aktu reikalaujamas atitinkančiais katilais, kad ieškovė ateityje nedarys pažeidimų ir tinkamai vykdys prievolę.
42. Teisėjų kolegija pažymi, kad, vadovaujantis Šilumos ūkio įstatymu, jį detalizuojančiais Sąvado, Aprašo reikalavimais, prie šilumos tinklų prijungiami nepriklausomo šilumos gamintojo šilumos įrenginiai, atliekami prisijungimo darbai ir šilumos perdavimo tinklų saugumui užtikrinti būtini įrenginiai turi atitikti techninių norminių dokumentų reikalavimus, o pagal Lietuvos Respublikos Energetikos ministro 2014 m. spalio 24 d. įsakymu [Nr. I-261](#) patvirtinto Valstybinės kontrolės ir vartotojų energetikos įrenginių kontrolės tvarkos aprašo 9.6 punktą rekonstruotų, modernizuotų elektrinių ir katilinių, taip pat statinių, kuriuose sumontuotos energetikos inžinerinės sistemos bei energetikos įrenginiai, atitiktis projektui bei tinkamumo naudoti pagal paskirtį nustatymas yra tikrinami VERT atstovų.
43. Sąvado 61 punkte reglamentuota, kad nepriklausomi šilumos gamintojai, atlikę šilumos įrenginių modernizaciją, renovaciją ar naujų šilumos įrenginių bandomąją eksploataciją (paleidimo ir derinimo darbus), per 30 kalendorinių dienų privalo pateikti šilumos tiekėjui atnaujintą Sąvado 60 punkte nurodytą informaciją (t. y., be kita ko, šilumos įrenginių teisės aktu nustatyta tvarka pripažinimo tinkamais naudoti dokumentą (statybos užbaigimo aktą), šilumą gaminančių įrenginių trumpą charakteristiką, įskaitant, bet neapsiribojant: šilumos įrenginių vardinę šiluminę galią (MW); katilus ir t. t.). Taip pat turi būti parengtas bandomosios eksploatacijos (paleidimo ir derinimo darbų) planas ir pateiktas derinti šilumos tiekėjui (atsakovei), kaip tai nustatyta Sąvado 57 punkte.
44. Šilumos ūkio, Energetikos įstatymuose ir juos detalizuojančiuose Sąvade, Apraše išdėstytas teisinis reglamentavimas nustato, kokia tvarka ir veiksmų seka turėtų būti prijungti (potencialaus) nepriklausomo šilumos gamintojo šilumos gamybos įrenginiai prie tiekėjo šilumos perdavimo sistemos. Priešingu atveju šilumos gamyba naujais šilumos gamybos įrenginiais, kurių techninės savybės ir tinkamumas būti prijungtiems prie šilumos tiekėjo centrinės šilumos sistemos nepatikrinti ir neišbandyti, reikštų, kad šilumos gamyba vykdoma galimai techniškai netinkamais ar nesuderinamais ir nepritaikytiems prie šilumos tiekėjo šilumos tiekimo sistemos šilumos gamybos įrenginiais, tačiau tokiais įrenginiais šilumos gamyba yra negalima, nes prieštarauja Šilumos ūkio, Energetikos įstatymų ir juos detalizuojančiuose Sąvade, Apraše įtvirtintam teisiniam reguliavimui.
45. Nurodytas teisinis reglamentavimas, standartinės šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos, individualios sutartys nustato reikalavimus, kad šiluma ir (ar) karštas vanduo turi būti gaminami tinkamais šilumos gamybos įrenginiais. Teisėjų kolegija pažymi, kad šis reguliavimas nėra savitiksli, kadangi šilumos tiekimas vartotojams gali būti užtikrintas naudojant tiek tinkamus šilumos gamybos įrenginius, tiek ir tinkamai funkcionuojančius šilumos tiekimo tinklus. Todėl turi būti naudojami tokie šilumos gamybos įrenginiai, kurie būtų suderinami su šilumos tiekimo tinklais *inter alia* (be kita ko) nekeltų realios jų sugadinimo tikimybės. Toks suderinamumas būtinas, kad būtų užtikrintas nenutrūkstamas šilumos tiekimas vartotojams, gedimų (avarijų) šilumos tiekimo tinkluose tikimybės minimalizavimas. Pagal šilumos pirkimo–pardavimo sutarties esmę turi būti pateikiama šiluma, jeigu ji gaminama šilumos gamybos įrenginiais, kurie yra tinkami ir suderinami su šilumos tiekimo tinklais. Tai, kaip laikomasi nurodytų reikalavimų, pagal kompetenciją kontroliuoja VERT. Taigi, pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų, t. y. nurodytų reikalavimų, laikymasis turi esminės reikšmės sutarčiai, o jų pažeidimas reiškia esminių sutarties pažeidimą, dėl kurio yra pagrindas sutartį vienašališkai nutraukti ([CK 6.217 straipsnio 2 dalies 2 punktą](#)).
46. Pagal Šilumos ūkio, Energetikos įstatymus ir juos detalizuojančius Sąvadą, Aprašą, nepriklausomo šilumos gamintojo naujų šilumos gamybos įrenginių techniniai parametrai, jų techninis veikimas ir prijungimas prie tiekėjo šilumos tiekimo sistemos turi būti suderintas, patvirtintas šilumos tiekėjo ir kontroliuojančios institucijos – VERT. Negalimas nepriklausomo šilumos gamintojo naujų įrenginių prijungimas, jų eksploatavimas vien nepriklausomo šilumos gamintojo valia, nesant nepriklausomo šilumos gamintojo ir šilumos tiekėjo suderinimo, kai naujų įrenginių eksploatavimo pradėjimui pagrįstai prieštarauja VERT. Prieš pradėdamas eksploatuoti naujai įrengtus šilumos gamybos įrenginius, nepriklausomas šilumos gamintojas turėtų įvykdyti pirmiau nurodytus Apraše išdėstytų Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygų ir Sąvado reikalavimus.
47. Sutarties šalys gali visais atvejais vienašališkai nutraukti sutartį, jei tokia teisė nustatyta sutartyje ([CK 6.217 straipsnio 5 dalis](#)). Atsakovės teisė vienašališkai nutraukti sutartį dėl esminio sutarties pažeidimo buvo nustatyta sutartyje, šią teisę atsakovė įgyvendino nutraukdama sutartį.
48. Taigi, Šilumos ūkio, Energetikos įstatymuose ir juos detalizuojančiuose Sąvade, Apraše išdėstytas teisinis reglamentavimas, nustatantis, kokia tvarka ir veiksmų seka turėtų būti prijungti (potencialaus) nepriklausomo šilumos gamintojo šilumos gamybos įrenginiai prie tiekėjo šilumos perdavimo sistemos. Apraše išdėstytos Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygos. Pirmiau pažymėta, kad standartinės šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos yra individualių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių sudėtinė dalis (nutarties 29, 30, 36 punktai). Ieškovė prie atsakovės šilumos perdavimo sistemos tinklų prijungė naujuosius katilus, nesilaikydama sutarties sąlygų. Griežtas sutarties sąlygų ir jų turinį atskleidžiančių teisės normų laikymasis turi esminę reikšmę atsakovei, dėl to, ieškovei prijungus naujuosius katilus nesilaikant sutarties sąlygų, taip pat neištaisius pažeidimų po daugelį kartų pareikšto atsakovės ir VERT įspėjimų ištaisyti padėti, atsakovė turėjo pakankamą pagrindą nebesitikėti, kad sutarties pažeidimai bus ateityje pašalinti, todėl juos vertinti kaip esminių ir dėl šios priežasties nutraukti sutartį.

49. Apibendrinant išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai teisiskai pagrįstai nusprendė netenkinti ieškinio reikalavimo pripažinti 2020 m. rugsėjo 14 d. šilumos pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimą neteisėtu. Todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis paliktina nepakeista (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

50. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą.
51. Atsakovė patyrė 1694 Eur advokato atstovavimo išlaidų už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą, šių išlaidų atlyginimą prašo priteisti iš ieškovės ir pateikė apmokėjimą patvirtinančius dokumentus. Prašomos priteisti bylinėjimosi išlaidos neviršija teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalių dydžių 7, 8.14, 8.16 punktuose nurodytų dydžių. Netenkinus ieškovės kasacinio skundo, iš jos atsakovei priteistina 1694 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 11 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovei UAB „Plungės šilumos tinklai“ (j. a. k. 170535455) iš ieškovės UAB „Plungės bioenergija“ (j. a. k. 171695726) 1694 (vieną tūkstantį šešis šimtus devyniasdešimt keturis) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gražina Davidonienė

Andžej Maciejevski

Algirdas Taminskas